

METODICKÉ DOPORUČENÍ, JAK POSTUPOVAT PŘI NABÍDNUTÍ DARU V SOUVISLOSTI S VÝKONEM STÁTNÍ SLUŽBY

OBEČNÁ ČÁST

Metodické doporučení vychází z ustanovení § 77 odst. 1 písm. i) zákona o státní službě, podle kterého je státní zaměstnanec povinen v souvislosti s výkonem státní služby (dále jen „služba“) nepřijímat dary nebo jiné výhody, s výjimkou darů nebo výhod poskytovaných služebním úřadem. Pro účely tohoto metodického doporučení se za státní zaměstnance v souladu s § 11 odst. 3 zákona o státní službě považují i zaměstnanci v pracovním poměru vykonávající činnosti podle § 5 zákona o státní službě a osoby ve služebním poměru podle jiného zákona zařazené k výkonu služby ve služebním úřadu. Metodické doporučení reaguje na praktické problémy, jež se vyskytují při aplikaci dotčeného ustanovení zákona o státní službě. Nejedná se přitom o první úpravu této oblasti, neboť postup při přijetí nebo odmítnutí daru v souvislosti s výkonem služby upravoval již služební předpis náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 13/2015, kterým se stanoví pravidla etiky státních zaměstnanců. S ohledem na skutečnost, že oblast přijímání darů v souvislosti s výkonem služby není otázkou ryze etickou, což rozlišil již zákonodárce, kdy povinností státních zaměstnanců souvisejícím s přijímáním darů v souvislosti s výkonem služby a povinností dodržovat pravidla etiky státních zaměstnanců vydaná služebním předpisem vyhradil samostatná ustanovení [srov. § 77 odst. 1 písm. i) a písm. s) zákona o státní službě], jeví se jako žádoucí zveřejnit metodické doporučení, jak postupovat při nabídnutí daru v souvislosti s výkonem služby. Ačkoliv je státním zaměstnancům zapovězeno přijímat jakékoliv dary v souvislosti s výkonem služby, s výjimkou darů poskytovaných služebním úřadem, mohou se přesto dostávat do situací, kdy jim bude dar v souvislosti s výkonem služby nabídnut nebo bude dokonce i přes odmítnutí ponechán v jejich dispozici. Toto doporučení proto podrobněji upravuje postup v situacích, jež ve spojitosti s nabídnutím daru v souvislosti s výkonem služby běžně nastávají zejména, pokud jde o dary odmítnuté a zanechané v dispozici státního zaměstnance nebo o dary od neznámého dárce.

Metodické doporučení opětovně vychází z ideje, že služba je vykonávána jako služba veřejnosti. Státní zaměstnanci jsou pak za výkon služby odměňováni z veřejných rozpočtů v rámci systému odměňování. Zákon o státní službě tento koncept doplnil stanovením povinnosti nepřijímat v souvislosti s výkonem služby žádné dary, s výjimkou darů poskytovaných služebním úřadem. Tato úprava koresponduje s úpravou v zákoníku práce i v dalších zákonech upravujících zaměstnanecké poměry (např. zákon č. 312/2002Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání), a také je reakcí na požadavek Nejvyššího soudu na odstranění limitu finanční hodnoty darů. Zákonodárce tedy zohlednil rovněž mravní hledisko této problematiky, podle něž není etické ze strany státních zaměstnanců přijímat dary nebo výhody nabídnuté v souvislosti s výkonem služby, je-li hodnota služby, kterou státní zaměstnanci vykonávají, již oceněna prostředky z veřejných rozpočtů.

Zákon o státní službě povoluje přijmout pouze dary, které jsou v souvislosti s výkonem služby poskytnuty státnímu zaměstnanci jeho služebním úřadem. Dary poskytovanými služebním

25. srpna 2025
podle stavu k 1. lednu 2025

úřadem se rozumí dary poskytované jako ocenění za příkladný výkon služby podle § 86 odst. 4 zákona o státní službě, případně dary poskytované služebním úřadem v souladu s rozpočtovými pravidly¹. Na tyto dary se metodické doporučení nezaměřuje.

Metodické doporučení se zaměřuje na dary, jejichž přijetí je státnímu zaměstnanci zapovězeno, a přesto se dostane do situace, kdy byl dar zanechán v jeho dispozici, nebo do situace, kdy nebylo možné dar odmítnout nebo kdy mu dar zanechal neznámý dárcce. Toto doporučení se také zabývá vysvětlením toho, co je třeba považovat za dar a na které dary nebo výhody lze pohlížet jako na dary, které nejsou poskytovány v souvislosti s výkonem služby a jejichž přijetí se tedy připouští. V neposlední řadě metodické doporučení odkazuje na oznamovací povinnost státního zaměstnance, kterou zavedl již předešlý služební předpis o pravidlech etiky státních zaměstnanců, přičemž se očekává, že oznamovací povinnost služební orgán upraví ve služebním předpisu v souladu s potřebami konkrétního služebního orgánu.

ZVLÁŠTNÍ ČÁST

Dar

Darování představuje závazkový právní vztah, v němž dárcce bezplatně převádí vlastnické právo k věci a obdarovaný tuto nabídku přijímá (§ 2055 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Pro základní vymezení daru (darování) lze vyjít z definice obsažené v občanském zákoníku. Darem však nejsou jen hmotné věci, ale darem je třeba rozumět cokoli, čím dochází k majetkovému prospěchu obdarovaného, resp. cokoli, co obdarovanému poskytuje jakoukoliv výhodu, takže např. i pozvání na společenskou událost, dárkové poukazy, zážitkové poukazy, poskytnutí služeb, vykonání činností, ale např. i prominutí dluhu nebo převzetí závazku. Ve všech uvedených případech totiž dochází ke zhodnocování majetkové sféry obdarovaného, ať už tím, že dochází ke zvýšení majetku nebo naopak tím, že nedochází ke snížení majetku, k němuž by jinak došlo.

Darem se pro účely tohoto metodického doporučení rozumí bezplatné poskytnutí věci nebo jiného plnění či výhody státnímu zaměstnanci nebo jiné osobě, pokud k tomu dochází s vědomím státního zaměstnance, a to bez ohledu na okolnosti (např. společenská příležitost) nebo povahu daru (např. propagační předměty). Dary se tedy nerozumí pouze věci, ale obecně cokoli, co může znamenat pro státního zaměstnance jakoukoliv majetkovou výhodu.

Zároveň je třeba připomenout, že generální zákaz se vztahuje na dary, jež byly státnímu zaměstnanci nabídnuty v souvislosti s výkonem služby. Jedná se tedy o dary, které jsou státnímu zaměstnanci nabídnuty právě proto, že je státním zaměstnancem a že vykonává službu na svém služebním místě, a které, pokud by nebyl státním zaměstnancem a nevykonával službu na svém služebním místě, by mu nabídnuty nebyly. Jde tak o dary, jejichž prvotním účelem je zvýšení soukromého vlivu dárcce na výkon služby státního zaměstnance. Dary nabídnuté v souvislosti s výkonem služby jsou způsobilé ovlivnit její výkon, a proto je zapovězeno je přijímat.

¹ Konkrétně v souladu s hospodařením organizačních složek státu s Fondem kulturních a sociálních potřeb - § 48 odst. 8, § 49 odst. 5 a 6, § 65 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů.

V předchozí úpravě (služební předpis náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 13/2015, kterým se stanoví pravidla etiky státních zaměstnanců), nebyly dary poskytované při služebních či společenských příležitostech považovány za dary. Státní zaměstnanci byli oprávněni takové dary bez dalšího přijímat. Metodické doporučení již tyto dary z definice darů nevylučuje, neboť se nepochybně o dary jedná. Jedná se však o dary, které symbolizují výraz úcty, vděku, jsou předávány na znamení dobrých vztahů nebo přátelství. Tyto dary nejsou způsobilé ovlivnit výkon služby, neboť to ani není jejich cílem, a tudíž je třeba na ně nahlížet jako na dary, které nejsou poskytovány v souvislosti s výkonem služby. Státní zaměstnanec tedy může takové dary přijmout. Může se jednat o běžné reprezentační a upomínkové předměty, kytice na uvítanou, pohoštění při oficiálním jednání nebo při reprezentování úřadu na slavnostní recepci apod., které státní zaměstnanec obdrží při obvyklých služebních či společenských příležitostech a které jsou zpravidla poskytovány všem zúčastněným.

Metodické doporučení se nevztahuje na dary, které jsou státnímu zaměstnanci nabídnuty proto, že je členem nějakého pracovního kolektivu, nikoliv proto, aby ovlivnily jeho výkon služby. Mezi takové dary lze počítat např. dary od spolupracovníků či představených ke jmeninám, narozeninám či jiným životním událostem státního zaměstnance. Ani tyto dary nesouvisí s výkonem služby státního zaměstnance.

Státní zaměstnanec proto při nabídnutí daru musí vždy vyhodnocovat důvody, pro které mu byl dar nabídnut, okolnosti a příležitosti, za kterých mu byl dar nabídnut – podle toho musí vyhodnotit, zda je mu dar nabízen v souvislosti s výkonem služby, a tedy zda je nabídnutý dar způsobilý ovlivnit řádný výkon státní služby daného zaměstnance či nikoliv.

Má-li státní zaměstnanec pochybnosti o tom, zda smí nabízený dar přijmout či nikoliv, musí jej odmítnout.

Nakládání s dary

Je nepřípustné, aby státní zaměstnanec pro sebe nebo jinou osobu (např. osobu blízkou, představeného apod.) vyžadoval dary v souvislosti s výkonem služby.

Dary, které byly státnímu zaměstnanci nabídnuty v souvislosti s výkonem služby, je státní zaměstnanec povinen odmítnout, jinak se vystavuje riziku zaviněného porušení povinností vyplývajících mu z právních předpisů vztahujících se k výkonu služby, za které mu může služební orgán uložit písemné napomenutí nebo rozhodnout o skončení služebního poměru. K darům, jež jsou způsobilé ovlivnit výkon služby, nemusí nutně patřit jen dary vyšší hodnoty, ale i věci takřka nepatrné hodnoty, na jejichž získání má státní zaměstnanec zájem.

Přijetí darů, které byly nabídnuty státnímu zaměstnanci při obvyklých služebních a společenských příležitostech, je přípustné pouze v případě, že takové dary nemají souvislost s výkonem služby, a tedy nejsou způsobilé ovlivnit řádný výkon služby státního zaměstnance. Pokud se však jedná o dary, které sice nejsou způsobilé ovlivnit výkon služby, ale svou povahou nejsou zcela přiměřené významu dané příležitosti či jejím okolnostem, měl by státní zaměstnanec sepsat záznam o tom, že mu byl takový dar nabídnut a že jej přijal.

V každé situaci a při každé příležitosti však platí, že pokud si státní zaměstnanec není jistý, zda nabídnutý dar smí přijmout či nikoliv, musí jej odmítnout. Navrhovaný postup především chrání státního zaměstnance před rizikem zaviněného porušení povinností vyplývajících mu z právních předpisů, vztahujících se k výkonu služby, a je v souladu s konceptem výkonu státní služby jako služby veřejnosti, jež je kompenzována z veřejných rozpočtů.

Pokud státní zaměstnanec přesto přijal v souvislosti s výkonem služby dar, o němž později zjistil, že jej přijmout neměl nebo nesměl, není tím způsobena neplatnost darování. Přijetím takového daru mohl státní zaměstnanec zaviněně porušit povinnosti vyplývající mu z právních předpisů, vztahujících se k výkonu služby, což nelze napravit vrácením daru². Vrátit takový dar navíc bude možné jen, pokud dárce projeví vůli vzít dar zpět. Právě s ohledem na omezenou možnost vrácení daru je třeba, aby státní zaměstnanec v pochybnostech dar odmítl. Pro zmírnění dopadů zaviněného porušení povinností státního zaměstnance, které mu vyplývají z právních předpisů, vztahujících se k výkonu služby, lze přihlídnout ke skutečnosti, že státní zaměstnanec projevil prokazatelnou snahu nedovolený dar vrátit, případně, že jej věnoval nebo použil pro dobročinné účely apod.

Předpokládá se, že ve služebním úřadě bude určeno, který organizační útvar je příslušný ke spravování darů. Státní zaměstnanci budou příslušnému organizačnímu útvaru odevzdávat dary, které i přes neprojevení vůle dar přijmout nebo přes nemožnost dar přijmout zůstaly v jejich dispozici, a s nimiž je třeba z hlediska občanského práva nakládat jako s věcmi nalezenými³. Konkrétní způsob spravování pak bude vycházet ze zavedených postupů ve služebním úřadu v mezích občanského zákoníku. Lze předpokládat, že v případě věcí podléhajících rychlé zkázce bude uplatňován jiný postup než v případě ostatních věcí. Úprava podrobností spravování darů je ponechána na jednotlivých služebních úřadech.

Pokud státní zaměstnanec neprojeví vůli dar přijmout, k darování nedošlo. V praxi však mohou nastávat případy, ve kterých bude dárce na darování trvat. Zůstane-li v takové situaci dar v dispozici státního zaměstnance (typicky se bude jednat o situace, kdy dárce i přes odmítnutí zanechá dar na pracovišti státního zaměstnance, nebo o situace, kdy státní zaměstnanec nalezne dar na svém pracovišti, případně situace, kdy je státnímu zaměstnanci dar na pracoviště doručen a jiné obdobné situace) měl by jej vrátit dárce, je-li mu znám. Pokud by to bylo spojeno s neúměrnými obtížemi nebo státnímu zaměstnanci není známa totožnost dárce, předá státní zaměstnanec dar příslušnému organizačnímu útvaru služebního úřadu, v němž je státní zaměstnanec zařazen. Příslušný organizační útvar by měl, pokud je to možné, zjistit osobu dárce, vyvinout úsilí dar vrátit, jinak s darem naloží jako s věcí nalezenou.

Pokud byl státnímu zaměstnanci nabídnut dar v souvislosti s výkonem služby za takových okolností, za nichž jej nebylo možné ihned odmítnout, měl by státní zaměstnanec, je-li mu známa totožnost dárce, učinit neprodleně nezbytné kroky k odmítnutí daru – sepsat záznam a dar vrátit.

² Občanský zákoník neupravuje možnost odstoupení od darovací smlouvy ze strany obdarovaného.

³ § 1051 a násl. občanského zákoníku

Pokud by však vrácení daru bylo spojeno s neúměrnými obtížemi, odevzdá státní zaměstnanec dar příslušnému organizačnímu útvaru, jenž s darem naloží jako s věcí nalezenou.

Oznamovací povinnost

Doporučuje se služebním orgánům upravit formou služebního předpisu oznamovací, resp. záznamní povinnost v případě přijetí daru, který ačkoliv nebyl státnímu zaměstnanci nabídnut v souvislosti s výkonem služby, není svou povahou zcela přiměřený významu dané příležitosti či jejím okolnostem, a to následujícím způsobem:

Státnímu zaměstnanci by měla být uložena povinnost vyhotovit písemný záznam o přijetí daru, který sice není způsobilý ovlivnit výkon služby státního zaměstnance, ale svou povahou se vymyká obvykle nabízeným darům v typově stejných nebo podobných situacích. Do písemného záznamu se uvede jméno státního zaměstnance, jméno nebo název dárce, je-li státnímu zaměstnanci znám, popis daru, důvod přijetí daru a datum, kdy byl dar přijat.

Státnímu zaměstnanci lze rovněž uložit povinnost vyhotovit písemný záznam, pokud byl nabídnut dar osobě státnímu zaměstnanci blízké (typicky se bude jednat o manžela, partnera, rodinné příslušníky, přátele apod.4) v souvislosti s jeho výkonem služby, a takový dar byl osobou blízkou přijat. Záznam je povinen vyhotovit, jakmile se o této skutečnosti dozví. Navrhovaný postup by měl zajistit prevenci ovlivnění řádného výkonu služby státním zaměstnancem prostřednictvím jiných osob, kterým byl poskytnut dar a které mají na státního zaměstnance vliv. V písemném záznamu se uvede jméno státního zaměstnance, jméno nebo název dárce, je-li státnímu zaměstnanci znám, jméno osoby, kterou byl dar přijat, popis daru, důvod přijetí daru a datum, kdy byl dar přijat, je-li státnímu zaměstnanci známo.

Vyhotovený písemný záznam by měl státní zaměstnanec předat cestou svého bezprostředně nadřízeného představeného služebním orgánem, a to bezodkladně nebo např. do 5 pracovních dnů ode dne, kdy dar přijal, nebo ode dne, kdy se dozvěděl o přijetí daru osobou jemu blízkou. Pokud státní zaměstnanec nevyhotoví písemný záznam o přijetí daru, vystavuje se tím riziku zaviněného porušení povinností vyplývajících mu ze služebních předpisů.

Služební orgán může dále ve svém služebním předpisu oznamovací povinnost rozšířit i na další případy – např. i případ, kdy byl dar, který byl nabídnutý státnímu zaměstnanci v souvislosti s výkonem služby odmítnut.

⁴ Ustanovení § 22 občanského zákoníku definuje osobu blízkou jako příbuzného v řadě přímé, sourozence a manžela nebo partnera podle zákona upravujícího registrované partnerství. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí. Dále podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 955/18 ze dne 9. 7. 2018 nemusí být mezi osobami blízkými vztah rodinný, nýbrž jen silný citový vztah, proto i přátelé mohou být osobami navzájem blízkými.